

SBE

Akademik İncelemeler Dergisi

Dosya:

Küreselleşme

Cilt:1 Sayı:2 Yıl:2006 ISSN: 1306-7885

AKADEMİK İNCELEMELER DERGİSİ

Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi

ISSN 1306-7885
Cilt:1 Sayı:2 Yıl:2006

Sahibi
Sosyal Bilimler Enstitüsü Adına
Doç. Dr. Recai Coşkun

Editör
Doç. Dr. Remzi Antunışık

Sayı Editörü
Doç. Dr. Recai Coşkun

Dergi Sekreterleri
Arş. Gör. Umut Sanem Çitçi
Uzman Ali Taş

Dizgi
Uzman Ziyet Yılmaz

Grafik/Tasarım
Adem Akbıyık

Baskı
Sakarya Üniversitesi Matbaası

İletişim: Sakarya Üniversitesi
Esentepe Kampüsü, Serdivan/Sakarya
Tel:0264 295 55 60 ,Belge geçer: 0264 295 55 62
E-Posta : sbederji@sakarya.edu.tr

Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü
Akademik İncelemeler dergisi yılda iki kez
yayınlanan hakemli bir dergidir. Dergide
yayınlanan makalelerdeki görüş ve
düşünceler yazarın sorumluluğundadır.
Dergide yayınlanan makaleler kaynak
gösterilmeden kullanılamaz.

BİLİM DANIŞMA KURULU

Prof. Dr. Mehmet Alpargu
Prof. Dr. Ali Erbaş
Prof. Dr. Bilal Eryılmaz
Prof. Dr. Hakan Poyraz
Prof. Dr. Musa Taşdelen

DERGİ YAYIN KURULU

Doç. Dr. Mehdi Ergüzel
Doç. Dr. Recep Kaymakcan
Doç. Dr. Mustafa Akal
Yrd. Doç. Dr. N. Tolga Saruç

BU SAYININ HAKEM KURULU

Prof. Dr. Cemal Yıldız
Prof. Dr. Ahmet H. İslamoğlu
Prof. Dr. Azmi Özcan
Prof. Dr. Davut Dursun
Prof. Dr. Engin Yıldırım
Prof. Dr. Gülden Sağol
Prof. Dr. Musa Taşdelen
Prof. Dr. Hasan Akay
Doç. Dr. Alaeddin Yalçınkaya
Doç. Dr. Hamza Ateş
Doç. Dr. Mehdi Ergüzel
Doç. Dr. Recai Coşkun
Doç. Dr. Remzi Altunışık
Doç. Dr. Tansu Say
Doç. Dr. Yüksel Öztürk
Doç. Dr. Recep Kaymakcan
Yrd. Doç. Dr. İrfan Haşlak
Yrd. Doç. Dr. M.Kemal Aydın
Yrd. Doç. Dr. Murat İskender
Yrd. Doç. Dr. Nihal Sütütemiz
Yrd. Doç. Dr. Oktay Akbaş
Yrd. Doç. Mehmet Fevzi Bilgin

DERGİ YAZIM FORMATI

Makale Adı: Corier New 13 punto bold, **Yazar Adı:** Courier New 10 punto bold
Önsöz ve Abstrac: 150-200 kelime arası, Book Antiqua 10 punto, italic
Yazım Formatı: Book Antiqua 10 punto, Paragraf: girinti ve aralıklar 0, satır aralığı en az 1,1nk
Şekil, Tablo, Grafik: Book Antiqua 10 punto,
Boşluklar: Üst:6 cm, Alt:5 cm, Sağ:4,5 cm, Sol:4,5 cm

Ayrıntılı bilgi için <http://www.sbe.sakarya.edu.tr/kurallar.php> adresine bakınız.

SBE

AKADEMİK İNCELEMELER
DERGİSİ

DOSYA KONUSU:
KÜRESELLEŞME

HAZİRAN 2007'DEKİ DERGININ
DOSYA KONUSU: TARİH VE İNSAN

*Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü
"Akademik İncelemeler" dergisinin Nisan
2007'de yayınlanacak "Tarih ve Kimlik"
konusuna ayrılmıştır. Bu konuya ilişkin
makalelerin en geç 01 Mart 2007 tarihine kadar
sbedergi@sakarya.edu.tr adresine gönderilmesi
gerekmektedir.*

Sayı Editöründen

**KÜRESELLEŞME VE ÖZGÜRLÜKLER:
GÖLGEDE BIRAKILMIŞ BİR KONU**

Küreselleşme üzerine neredeyse artık söylenmedik söz kalmadı. Öyle ki, şu anda yaptığımız bir sorgulama sonucunda Google'de "globalization" kelimesi için yaklaşık 28.100.000; "globalisation" için 13.700.000; "küreselleşme" için ise "680.000" sonuç çıkıyor. Muhtemelen sizler de aynı sorgulamayı yaptığınızda bu sayfalar daha da artmış olacaktır. Konuya ilişkin aklınıza gelebilecek hemen her soru tartışılmış ve tartışılmaya da devam ediyor.

Buna rağmen ilginçtir ki, küreselleşmeye ilişkin anlayışımız artmıyor. Her tartışılan konu, belirsizliği biraz daha artırıyor. Her iddia, karşısında en az kendisi kadar güçlü iddialar buluyor. Ortaya karşıtlar, taraftarlar (dönüşümcüler), şüpheçiler şeklinde gruplar çıkıyor. Her iddia, kendince tutarlı bir şekilde ve anlamlı delillerle destekleniyor ancak karşıt iddialar da kendi söylemlerine uygun deliller sununca, bütün bu tartışmalar bizi bir adım daha ileriye taşıyor. Ne yazık ki, bunca tartışılan bir konuda kavramsal bir netlik dahi henüz oluşturulmuş değil.

Küreselleşmenin bu zengin tartışma zemininde görece ihmal edilmiş bir olgu var: özgürlükler. Bu konu nedense biraz gölgede kalıyor. Örneğin yine Google'da "globalization and freedom" ifadesini sorguladığımızda karşınıza sadece 237 sonuç ve 120 civarında aktif sonuç çıkmaktadır. Bu durum ortada bir ihmalin veya yanılığın olduğu şüphesini doğuruyor. Bu nedenle bu konu hakkında birkaç tespitte bulunmak yararlı olacaktır.

Küreselleşmeyle özdeşleştirilen sınırların ve mesafenin aşınması, hareketliliğin artması, merkezi otoritelerin gücünün azalması, iletişim ağının genişlemesi ve etkinleşmesi, malların, bilginin, insanların dolaşımının hızlanması ve ucuzlaşması, demokrasinin dünya genelinde artan oranda kabul görmesi.. gibi olgular bu kavramın tanımı gereği özgürleştirme vasfının baskın olduğuna ilişkin bir algı yaratmasına neden oluyor. Ama gerçekten öyle mi? Küreselleşme olarak nitelendirilen gelişmeler bireylerin ve toplumların özgürlük alanlarını genişletiyor mu? Bu konudaki tablo pek de iç açıcı gözüküyor.

Önce görsel medyayı ele alalım. Doğrudur, Moğolistan'ın bozkırlarında çadırda yaşayan bir insan dahi akü ve çanak marifetiyle CNN'i seyrebiliyor. Hemen her ülkede CNN taşeronu kanallar (CNN Türk gibi) küresel olanı yerelle buluşturabiliyor. Bu sayede dünyanın bir ucunda, sözgelimi Afganistan'da meydana gelen bir olaydan herkes anında haberdar olabiliyor. Bu ilk başta bir özgürlük genişlemesi olarak yorumlanabilecek bir gelişme. Ancak, konunu arka planı çok daha farklı bir resmi ortaya koyuyor. CNN haberi hangi kaygılarla sunuyor? Hangi ağızla konuşuyor? Kimler hangi haberleri ve görüntüleri engelleyebiliyor? Bizim bir haber hakkında ne düşünmemiz gerektiğine, hangi duygularımızın harekete geçmesi gerektiğine kimler karar veriyor? Dahası, dünya genelinde medyanın 3-4 medya devinin elinde toplanması, insanların farklı kanallardan haber elde etme imkanlarını giderek engellemektedir. Bir adım öteye gidecek olursak, ABD alternatif haber veren El-Cezire televizyonuna hemen kısıtlama getirebilmekte ve ülkesinde izlenebilirliğini engelleyebilmektedir. Bu konuda örnekler çoğaltılabilir ve aslında görünürdeki özgürleşmenin sistematik bir denetime yol açtığına dair delillere rahatça ulaşılabilir.

Özgürleşmeye katkı yaptığı ifade edilen bir diğer alan da internettir. Bu icat, gerçekten de iletişimden iş yapma ve örgütlenme biçimine, eğitimden sosyal ağlar oluşturmaya kadar birçok alanda dönüşüme neden olmuştur. Ancak burada da yine hizmet sağlayıcıların ipleri birilerinin elindedir. Nerelere kimlerin ulaşabileceğine birileri karar vermektedir. Sözgelimi, bir önceki başkanlık seçimi esnasında Bush adına açılan siteye ABD dışındakilerin ulaşması engellenmişti. Dahası, sizin özeliniz olduğunu zannettiğiniz bir mailinize birilerinin ulaşma imkânı her zaman vardır. İnternete bağlandığınız andan itibaren bilgisayarınızdaki bütün bilgiler birilerinin kullanımına otomatikman açık hale gelmektedir. ICQ veya herhangi bir "sohbet" kanalından yaptığınız görüşmeler yine otomatikman sizin haberinizin olmadığı yerlere yönlendirilmektedir. Peki, bunun adına özgürleşme mi, yoksa sürekli denetlenmek mi denir?

Cep telefonları bir diğer mucizedir. Bundan 20 yıl önce böylesi bir mucizeden bahsedenerlere nasıl bakardık acaba? Dünyanın en ücra köşesinden birisiyle istediğin anda görüşebilme imkanına sahip olmak, bir felaket anında sesini

duyurabilmek elbette büyük bir nimet. Ama özellikle de bizim gibi esnek iletişimli kültürlerde telefon sayesinde özel alanınız yok gibi bir şeydir. Telefonunuzu her an bir olağanüstü gelişmeyle karşılaşabileceğiniz endişesiyle kapatamazsınız. Numaranıza bilginiz dışında birilerinin ulaşması muhtemeldir. Dolayısıyla, evinizde sevdiğiniz bir kitaba dalmışken çok alakasız birisi sizi çok gereksiz bir konu hakkında meşgul edebilir. Bu işin kolay kısmı. Telefon sayesinde hangi saatte nerede olduğunuz, şu anda nereye doğru gittiğiniz gibi bilgilere yine birilerinin her an ulaşması mümkündür. Bu birilerinin her zaman iyi niyetli olmayacakları da açıktır.

Kredi kartları, insanları para taşıma derdinden kurtararak, belki paradan çok daha önemli bir icattır. Kullanım alanı her gün genişliyor. Ancak bir kez bir kartınızı kullandığınızda kim olduğunuz, mesleğiniz, demografik özellikleriniz, gelir ve harcama düzeyiniz, o anda nerede olduğunuz, neler satın aldığınız gibi bilgiler artık sizin özeliniz olmaktan çıkmaktadır. Bu müthiş icat ta sizin birilerinin "veri tabanında" bir kaç baytlık veriye dönüşmenizi engelleyememektedir. Özgürleştiğinizden çok denetlenebilir hale geliyorsunuz.

Küreselleşme sayesinde merkezi idarelerin zayıfladığı, ulus devletlerin güçlerinin aşındığı, özgürlük ve demokratikleşme açısından önemli kazanımlar edinildiğine dair söylem de karşıt iddiaları hemen akla getirmektedir. Ulus devletlerin geleneksel egemenlik alanlarının daralması ve uluslararası müdahalelere (hatta BM kararına dahi gerek duyulmadan) açık hale gelmesi gerçekten bir demokratikleşme midir? Hangi devletler müdahalelere açık, kimler sürekli müdahildir? Bu müdahale yetkisini kimler nereden alıyor? Sözgelimi, halkı tarafından iktidara getirilen Venezüella başkanını devirmeye kalkışma yetkisini hangi uluslar arası kuruluş kime verebilir? Kimler yoğun propagandalarla yerel halkın görüşünü sistematik olarak etkilemeye çalışmaktadır? Merkezi idarelere karşı hangi uluslar arası enstitüler örtülü bir savaş açmakta ve ülkelerde renkli darbeler yapabilmektedirler? Kırgızistan'da halkın hükümete başkaldırması, demokratik kurallar içerisinde muhalefetin sesini duyurması elbette önemli bir özgürleşmedir. Ancak, bunu dışarıdan kurucusunu finansal kaynakları şaibeli bir enstitü paralar akıtarak insanları nedenini dahi bilmeden sokağa döküyorsa buna özgürleştirme denilebilir mi? Benzeri şeyler Gürcistan, Ukrayna, Azerbaycan'da da uygulamayan konuyorsa, burada bazı soru işaretlerinin oluşması kaçınılmazdır.

İÇİNDEKİLER

KÖKSAL ŞAHİN Küreselleşme Demokrasiyi Güçlendiriyor Mu?	1-17
ADEM BAĞIR, PINAR MEMİŞ Kuşatıcı Bir Toplumsal Değişme: Küreselleşme Ve Bu Süreçte Farklılık Ve Özgürlük Arayışları.....	19-33
ADEM KARA Osmanlı Devleti - A.B.D. Ticari İlişkileri.....	35-49
MEHMET ZEKİ AK, ABİDİN ÖNCEL İstanbul Üniversitesi'nin Bilimsel Üretkenliği: "Atıf İndeksleri Temelinde Bir Analiz"	51-75
ORHAN AKOVA Yerel Halkın Turizmin Etkilerini Algılamalarına Ve Tutumlarına Yönelik Bir Araştırma.....	77-109
HANA ÖZEN KUTANIŞ, MERAL ELÇİ Psikoteknik Testlerin Birbirleri Ve Bireysel Özellikler İle Uyumu: Bir Geçerlilik Analizi.....	111-127
İLMURAT MUTLU, CENGİZ YILMAZ Dağıtım Kanallarında Satıcı İşletmelerin Performansının Değerlendirilmesi.....	129-154
NIHAL SÜTÜTEMİZ, SAİM SANER ÇİFTYILDIZ Müşteri Sadakati Modellerinin Karşılaştırılması Üzerine Bir Çalışma.....	155-172
MEHDİ ERGÜZEL A.Nihat Asya'nın Şiirlerinde Ölüm Kavramının Kullanımları Üzerine.....	173-203
HÜSEYİN ERSOY Türkçe'deki Yabancı Sözcüklerin Kullanım Alanı Bilgileri Ve Düşündürdükleri - Sözlükbilimsel Bir Çalışma.....	205-219
MERYEM HAYIR, ALİ YİĞİT Kurguzistan.....	221-235

Küreselleşme ve özgürlükler ilişkisi daha birçok alana yayılarak tartışılabilir. Giyim-kuşam, yemek-atıştırma, seyahat ve vize, savaşlar ve terör, silahlanma, BM'de daimi üyelik ve veto hakkı... Listeyi çok daha uzatmak ve bunu özgürlükler çerçevesinde incelemek mümkündür. Bütün bu nedenler derginin bu sayısının küreselleşmeye ayrılmasını anlamlı kılmaktadır.

Bu sayıda, küreselleşme ekseninde tartışmaların yer aldığı yazılardan bir tanesinde Köksal Şahin, "küreselleşme-demokrasi" ilişkisini sorgulamakta ve özellikle egemenlik eksenli analizler yapmaktadır. Demokrasiyi rayına oturtma adına olsa bile, yapılan müdahalelerin, egemenliğini halka dayandıran ulus devletlerden demokrasiyle çelişir durumlar yarattığı, bu nedenle küreselleşmenin tanımı gereği demokrasiyi güçlendirici etkisinin olmadığı ifade edilmektedir. Adem Bağır ve Pinar Memiş ise küreselleşme sürecinde özgürlük arayışlarını ele aldıkları çalışmalarında "aynileşme" kavramının özgürlük bağlamında nereye oturtulabileceğini sorgulamaktadırlar. Küreselleşme sürecinin kaçınılmaz bir sonucu olan aynileşme, bir "zihniyet paylaşımı" olmaktan ziyade etken-edilgen ilişkisinin bir ürünü olarak ortaya çıkmaktadır. Bu durum, özgürlükler açısından başlı başına bir çelişkiye işaret etmektedir.

Dosyanın bu yazılarla sınırlı kalışını da yine küreselleşme sürecindeki tıkanıklıkla açıklamak mümkün gözükmemektedir. Elimize geçen birçok çalışma, konuya dair daha önce ifade edilenlerin yeniden sunumu, tekrarı niteliğindedir. Bu noktada entelektüel bir tıkanıklık da kendini bariz bir şekilde hissettirmektedir.

Son olarak; mutlaka bu günü dününden ayıran çok önemli gelişmeler oluyor. Teknoloji ve zihniyet, sabit kalmayı reddetmekte. Ancak hayatın farklı alanlarındaki bu değişmeyi "küreselleşme" olarak nitelendirmek çok iddialı. Yerel olan, ulusal olan aşınmıyor, aslında güçleniyor. Görünüştaki benzeşme, ruhlardaki, zihniyetlerdeki, algılardaki ayrışmayı kamufle etmeye yetmiyor. Dünya küresellik bir yana, giderek daha fazla sayıda dilimlere ayrılıyor. Kuzey-güney, doğu-batı, gelişmiş-azgelişmiş, zengin-yoksul, sermaye-emek, serbest-bağımlı, kozmopolit-millî ayrımı her zamankinden daha az değil.

Recai COŞKUN